

ახალი მეთოდოლოგიური მიმართულებები მენეჯმენტის აქტუალური პრობლემების გადაწყვეტაში

რეზიუმე

ორგანიზაციული მენეჯმენტის არსენალის ჩატარებულმა ანალიზმა, რომელიც შემოთავაზებულია მისი სამი ძირითადი თანამედროვე კონცეფციის ფარგლებში, აჩვენა, რომ არცერთმა თანამედროვე არ შეუძლია შესთავაზოს მიდგომა ამ სფეროში ყველაზე აქტუალური პრობლემის - არასრული ინფორმაციის პირობებში შტატგარეშე ამოცანების გადაუდებელი ორგანიზაციული და მენეჯერული გადაწყვეტის გამოუმუშავების პროცესის უნიფიკაციის გადასატრედად. ეს ნიშნავს, რომ ამ პრობლემის გადაჭრის მეთოდოლოგიური მიდგომა უნდა ვეძებოთ სხვა სამეცნიერო სფეროებში და, ამავდროულად, დავეყრდნოთ ცოდნის თანამედროვე ფილოსოფიის ძირითად დებულებებს. სამრეწველო ეკონომიკურ სისტემებში ოპერატიული ორგანიზაციული და მენეჯერული გადაწყვეტილებების მიღების მხარდამჭერი ახალი ინსტრუმენტები უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს:

- ითვალისწინებდეს საწარმოს სხვა სისტემებთან არსებული კავშირების სისრულეს, რომლებიც ქმნიან მის ლოკალურ გარემოს;
- ითვალისწინებდეს საწარმოსა და მისი გარემოს განვითარების დინამიკას;
- არ უნდა ქონდეს მართვადი სისტემის ინდიკატორებსა და მის გარემოს შორის სტაბილური დამოკიდებულების ამსახველი მოდელების შექმნის მცდელობა.

ეს მოთხოვნა გამოწვეულია ორი გარემოებით. პირველ რიგში, პოსტპოზიტივიზმის ფილოსოფიის ძირითადი დებულებებიდან გამომდინარე, ცოდნის თანამედროვე თეორია უარყოფს აბსოლუტურად ჭეშმარიტი ცოდნის მიღების შესაძლებლობას ბუნებაში და საზოგადოებაში არსებულ ნებისმიერ მოვლენებს შორის მკაცრად განსაზღვრული ურთიერთობების შესახებ. მეორე, მართვადი სამრეწველო ეკონომიკური სისტემის ინდიკატორებსა და

ოთარ ბუსკივაძე
სტუ-ს დოქტორანტი

მის გარემოს შორის არსებული სტაბილური ურთიერთობების პოვნის ნებისმიერი მცდელობა მოითხოვს დიდ დროს, ხოლო კვლევა, რომელზეც დაფუძნებულია გადაუდებელი გადაწყვეტილების მიღება, უნდა მოითხოვდეს რაც შეიძლება ნაკლებ დროს.

საკვანძო სიტყვები: ფილოსოფია, მენეჯმენტი, მეთოდოლოგია, ეპისტემოლოგია, დიალექტიკა.

ძირითადი ტექსტი

ეპისტემოლოგიის (ცოდნის თეორიის) დარგის თანამედროვე განვითარების ანალიზს მივყავართ აზრამდე, რომ ამ მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად საჭირო საგანგებო გადაწყვეტილებების შემუშავების ინსტრუმენტები უნდა ეფუძნებოდეს ფენომენოლოგიური თეორიის დებულებებს. ფენომენოლოგიურ თეორიაში საკვანძო იდეას წარმოადგენს ის, რომ სუბიექტის მიერ თითოეული ობიექტის ცოდნა დაფუძნებული უნდა იყოს მხოლოდ სუბიექტის მიერ უშუალოდ აღქმული ფენომენების მთლიანობაზე, რომელიც დაკავშირებულია ობიექტის ფუნქციონირებასთან და მის დიალექტიკასთან და ის ასევე უნდა იყოს მაქსიმალურად გაწმენდილი სუბიექტის ყოველგვარი წინასწარი დამოკიდებულებისგან მასთან მიმართებაში. ცოდნის ფენომენოლოგიური თეორიის ეს მახასიათებელი ჩამოყალიბდა მე-20 საუკუნის დასაწყისში ე. ჰუსერლის მიერ. დღემდე სხვადასხვა მეცნიერებებში ჩამოყალიბდა ამ თეორიაზე დაფუძნებული შემეცნებითი მეთოდების დიდი ჯგუფი, რომლებიც შეიძლება დაიყოს ორ დიდ ქვეჯგუფად.

მათგან პირველი მოიცავს შემეცნების მეთოდებს, რომლებსაც ამ კვლევის ფარგლებში შემოთავაზებულია ეწოდოს - **დამახასი-**

ათბეელი, რადგან მათი გამოყენების შედეგს წარმოადგენს შეცნობადი ობიექტის ცალკეული ფენომენოლოგიური მახასიათებლების ფორმულირება. ამ მეთოდების ჩამოყალიბების ძირითადი პერიოდი დაემთხვა XX საუკუნის მეორე ნახევარს და დაკავშირებული იყო პუმანიტარული მეცნიერებების განვითარებასთან: ამ პერიოდში წარმოიშვა ფენომენოლოგიასთან დაკავშირებული ქვემომართულებები სოციოლოგიაში, ფსიქოლოგიაში და პედაგოგიაში. ცოდნის ფენომენოლოგიური თეორიის ფართო გავრცელება პუმანიტარულ მეცნიერებებში დაკავშირებული იყო მათი ცოდნის ობიექტების სირთულის მაღალ დონესთან და შედეგად, ამ დისციპლინებში შემეცნების მეთოდები, რომლებიც დაფუძნებული იყო არა უნივერსალური კანონების იდენტიფიკაციაზე, არამედ მხოლოდ ფენომენების აღქმაზე, გახდა ახალი ცოდნის გენერირების ეფექტური საშუალება.

XX საუკუნეში, ეკონომიკურ მეცნიერებაში ცნობადი ობიექტების ფენომენოლოგიური მახასიათებლების განსაზღვრასთან დაკავშირებულმა მეთოდებმა ფართო გავრცელება ჰპოვა მისი სხვადასხვა მიმართულებით:

- პოლიტიკური ეკონომიკა და ეკონომიკური ისტორია;
- ეკონომიკური და ფინანსური ანალიზი;
- ინფლაციური პროცესები;
- ფარული და ჩრდილოვანი ეკონომიკის პროცესები;
- ეკონომიკური ურთიერთობების სოციალური კომპონენტი;
- თანამედროვე ადამიანის მსოფლმხედველობის პრობლემები ეკონომიკურ პროცესებში.

ამასთან, ფენომენების აღქმის შედეგებზე დაფუძნებული ცოდნის ობიექტების შესახებ არსებული რაიმე სახის კომპლექსური წარმოდგენა ამ მიმართულების სახით არ არის ჩამოყალიბებული.

ეს წარმოდგენები შეიძლება მივიღოთ ცოდნის ფენომენოლოგიურ თეორიაზე დაფუძნებული შემეცნებითი მეთოდების მეორე ჯგუფის საფუძველზე, რომლებსაც ამ კვლევის ფარგლებში შემოთავაზებულია ეწოდოს - **სამოდელი**, რადგან მათი გამოყენება მიზნად ისახავს შეცნობადი ობიექტების ფენომენოლოგიური მოდელების შემუშავებას, რომლებიც მათთან

დაკავშირებული ფენომენების განზოგადების შედეგია. ამასთან, თავად ფენომენოლოგიური მოდელები იყოფა ორ ჯგუფად: ვერბალურად და მათემატიკურად. XX საუკუნის მეორე ნახევარში ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რომ ორივე ტიპის ფენომენოლოგიური მოდელი მეცნიერებაში ფაქტობრივად გამოიყენებოდა უძველესი დროიდან, ანუ იმაზე დიდი ხნით ადრე, სანამ ე. პუსერლი ჩამოაყალიბებდა ცოდნის ინტეგრალურ ფენომენოლოგიურ თეორიას. თუმცა, ამ თეორიის ფარგლებში, მის მიერ შემოღებულმა ფენომენოლოგიის, როგორც ცოდნის ინსტრუმენტების, მკაფიო განსაზღვრებამ, XX საუკუნის მკვლევარებს საშუალება მისცა გაეცნობიერებინათ ფენომენოლოგიური მოდელების ადგილი და როლი მეცნიერული ცოდნის ზოგად სტრუქტურაში.

ფენომენოლოგიური მოდელების გამოყენების რეტროსპექტული ანალიზი პირველად ჩატარდა რ. პეიერლსის მიერ, რომლის იდეების თანახმად, თითოეული ობიექტის შემეცნება წარმოადგენს მისი ქცევითი მოდელის აღწერის სამ ტიპს:

1. ფენომენოლოგიური მოდელი წარმოადგენს შემეცნების პირველ ეტაპს, რომლის დროსაც შემოთავაზებულია მხოლოდ შესასწავლი ობიექტის ელემენტებს შორის არსებული ურთიერთდამოკიდებულების მექანიზმის ზოგადი დახასიათება, მაგრამ ამ მექანიზმის ფუნქციონირების დეტალები, განსახილველ ეტაპზე, ჯერ არ არის გამჟღავნებული. და თუ არსებობს რაიმე ვარაუდი ამ მექანიზმის ფუნქციონირების დეტალებთან დაკავშირებით, მაშინ აქ ისინი ჯერ კიდევ არ არიან საკმარისად დამაჯერებელი, მათი სრულად დადასტურება შეუძლებელია დაგროვილი ემპირიული მონაცემებით და უკვე დადასტურებული თეორიებით. ითვლება, რომ მკვლევარს შეუძლია მართოს შეცნობადი ობიექტი ფენომენოლოგიური მოდელის ფარგლებში შემოთავაზებული მისი აღწერის საფუძველზე (ამ ტიპის მოდელის გამოყენების მთავარი პრინციპია „ჩვენ ვიქცევით ისე, თითქოს ეს ასეა მიღებული“), მაგრამ ეს გადაწყვეტილება მხოლოდ დროებითია და მკვლევარმა უნდა გააგრძელოს შესასწავლი ობიექტის ფუნქციონირების ჭეშმარიტი მექანიზმების ძიებაზე მუშაობა;

2. ჰიპოთეტური მოდელი, ანუ მოდელი-ჰი-

პოთეზა, ყალიბდება შემეცნების შემდეგ ეტაპზე. აქ, წინა ეტაპისგან განსხვავებით, უკვე გამო-
 მუშავებულია ობიექტის ფუნქციონირების მექა-
 ნიზების სრული გაგება და ამავდროულად, მკვლევარი საკუთარ თავს შინაგანად არწ-
 მუნებს, რომ ამ მოდელით აღწერილი ობიექტის
 ფუნქციონირების მექანიზმი წარმოადგენს შეს-
 აძლებელს ან თუნდაც ჭეშმარიტს. მიუხედავად
 იმისა, რომ ჰიპოთეტური მოდელი, ისევე რო-
 გორც ფენომენოლოგიური, წარმოადგენს საც-
 დელ მოდელს, ის კი არ ასრულებს შესწავლის
 პროცესს, არამედ საშუალებას აძლევს მკვლე-
 ვარს, რომ დროებით შეახეროს ის, რის შემ-
 დგაც ჰიპოთეზა უნდა იქნას დადასტურებუ-
 ლი ან უარყოფილი, ანუ ორივე ტიპის მოდელს
 აქვს დროებითი ხასიათი, მაგრამ ამავდროუ-
 ლად, როგორც მსოფლიო მეცნიერების განვი-
 თარების მთელი ისტორიული გამოცდილება
 გვიჩვენებს, ჰიპოთეტური მოდელები შეიძლე-
 ბა გამოყენებულ იქნას დროის ინტერვალებ-
 ში, რომლებიც ბევრად აღემატება მათ წინა
 ფენომენოლოგიურ მოდელებს (მათი გამოყენე-
 ბა შეიძლება გაგრძელდეს მრავალი წლის ან
 თუნდაც საუკუნეების განმავლობაში);

3. თეორიული მოდელი - მასში მოდ-
 ელი-ჰიპოთეზა გადადის იმ შემთხვევაში, თუ
 ის საკმარის დადასტურებას პოულობს ემპირ-
 იული მონაცემებით ან სხვა უკვე დადასტურე-
 ბული თეორიებით.

სამეცნიერო სწავლებისას, ფენომენოლოგი-
 ური მოდელების გამოყენების შესახებ არსებუ-
 ლი იდეები ვითარდებოდა ნაშრომებში. მაგრამ
 ყველაზე დიდ ინტერესს იწვევს ჟე-იუნ იუნგის¹
 და დ. კანემანის ნაშრომები², რომლებიც აფ-
 ართოებს რ. პაიერლსის 5-მდე ტიპის მოდელს
 - ფენომენოლოგიურ მოდელირებამდე ემატე-
 ბა შემეცნების კიდევ 2 ეტაპი, რომელიც და-
 კავშირებულია კორელაციური და ფუნქციური
 მოდელის აგებასთან. ხუთივე ტიპის მათემატი-
 კური მოდელის განმარტებები, როგორც შე-
 მეცნების საფეხურები, კლასიფიცირებული და
 წარმოდგენილია ცხრილში.

ვერბალური და მათემატიკური მოდელების,
 როგორც შემეცნების ეტაპების კლასიფიკაცი-

ის შედარებითი ანალიზი აჩვენებს, რომ ვერ-
 ბალური მოდელი-ჰიპოთეზა მნიშვნელობით
 ახლოსაა მათემატიკურ დინამიურ მოდელთან,
 ამდენად, ამ კვლევაში შემოთავაზებულია სი-
 ნონიმებად. განვიხილოთ ცნებათა წყვილები:
მოდელი-ჰიპოთეზა და **დინამიური მოდელი**,
მოდელი-თეორია და **განზოგადებული მოდელი**.

არსებითად, შემეცნების პროცესის, როგორც
 ვერბალური და მათემატიკური მოდელების
 თანმიმდევრული ცვლილების, წარმოდგენა ში-
 ნაარსით საკმაოდ ახლოსაა ერთმანეთთან.
 განსხვავება მდგომარეობს, პირველ რიგში, შე-
 მეცნების შედეგების წარმოდგენის ფორმაში
 მის თითოეულ ეტაპზე და იმაში, რომ შემეც-
 ნების ვერბალური მოდელების ცვლილებად
 განხილვის შემთხვევაში, ფენომენოლოგიური
 მოდელის აგების ეტაპს წინ უსწრებს მხოლოდ
 შესაცნობი ობიექტის შესახებ პირველადი
 მონაცემების შეგროვება, ხოლო მათემატიკუ-
 რი მოდელის ცვლილების შემთხვევაში, იგივე
 ეტაპს წინ უსწრებს ემპირიული მონაცემების
 პირველადი დამუშავება კორელაციისა და ფუნ-
 კციური მოდელირების ინსტრუმენტების გამოყ-
 ენებით. ამავდროულად, ისინი ჯერ კიდევ არ
 შეიძლება ჩაითვალოს შემეცნების ეტაპებად,
 რადგან ისინი აღწერენ ობიექტის პარამეტრე-
 ბის ურთიერთობას სტატიკურად, ხოლო დინა-
 მიკაში, ობიექტის პარამეტრების ურთიერთობის
 შესახებ ცოდნის მოპოვების მცდელობები იწყე-
 ბა მხოლოდ ფენომენოლოგიური მოდელირების
 ეტაპზე. შესაბამისად, შემეცნების მათემატი-
 კური მოდელების ცვლილებად განხილვის
 შემთხვევაში, საწყის ეტაპად უნდა ჩაითვალოს
 ფენომენოლოგიური მოდელირებაც.

ფენომენოლოგიური მოდელი გამოხატ-
 ავს შემეცნებით ობიექტთან დაკავშირებული
 ცვლილებების განზოგადებულ იდეას. ობიექ-
 ტის წინმსწრები ფუნქციონალური მოდელი,
 მხოლოდ აღწერს მის პარამეტრებს შორის
 არსებულ ურთიერთობას, რომლებიც თითქოს
 დროის კონკრეტულ მომენტში განიხილება,
 თუმცა იგულისხმება, რომ ეს პარამეტრები
 ექვემდებარება მუდმივ ცვლილებებს. თავად ეს
 ცვლილებები კი განიხილება ობიექტის ფენომ-
 ენოლოგიურ მოდელში, რომელიც ყურადღებას
 ამახვილებს არა მხოლოდ ობიექტის სტაციონა-
 რულ მდგომარეობებზე, არამედ მის მოძრაობაზე
 ამ მდგომარეობებს შორის. ფორმალურ დონეზე,

¹ Jae-Yoon Jung, Chang-Ho Chin, Jorge Cardoso An entropy-
 based uncertainty measure of process models.- Information
 Processing Letters 111 (2011) 135-141

² Kahneman, D. Choices, values, and frames / D. Kahneman, A.
 Tversky. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. — 840 p.

მოდელის ტიპი	დახასიათება
კორელაციური	კავშირის დამყარება სისტემის ელემენტებს შორის, რომლებიც მოქმედებენ 90%-ზე ნაკლები ალბათობით
ფუნქციონალური	კორელაციის მოდელის სრულყოფა, რომელშიც ელემენტებს შორის ურთიერთობის ალბათობა უახლოვდება 100%-ს
ფენომენოლოგიური	ფუნქციური მოდელის სრულყოფა, რომლის დროსაც მასში შეყვანილია ინდიკატორები, რომლებიც გამოხატავენ ახალ ფენომენებს (ფენომენებს-კატასტროფებს) მოდელირებული ობიექტის განვითარებაში, რათა აღწერონ და იწინასწარმეტყველონ ობიექტის ქცევა ამ ფენომენების არსებობისას, მაგრამ ამავე დროს ამოცანა, რომელიც დაკავშირებულია ობიექტზე ამ ახალი ფენომენის მოქმედების მექანიზმის ახსნასთან, არ არის მითითებული მოდელის განსახილველ კლასში.
დინამიური	ფენომენოლოგიური მოდელის სრულყოფა, სადაც ხდება საკვლევი ობიექტის ქცევის აღწერის შემუშავება (მის განვითარებაში ახალი ფენომენების გაჩენის პირობებში) არა ერთჯერადად (როგორც ფენომენოლოგიურ მოდელში), არამედ რეგულარულად. ამავდროულად, აქ ისევ, როგორც მოდელის წინა კლასში, არ არის დაყენებული ახალი ფენომენებისა და ობიექტის განვითარებას შორის კავშირის მექანიზმის ახსნის ამოცანა.
განზოგადებული	დინამიური მოდელის სრულყოფა, სადაც ახალი ფენომენების - შეცნობის ობიექტის განვითარებასთან არსებული კავშირის აღწერის გარდა, მოცემულია ამ კავშირის მექანიზმის ახსნაც. ყოველი განზოგადებული მოდელისთვის, საბოლოოდ იძებნება გამოყენების საზღვრები, რის შემდეგაც ახლიდან იწყება შემეცნების მთელი პროცესი.

წყარო: Акофф, Р. Идеализированное проектирование. Как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Р. Акофф, Д. Магидсон, Г. Эдисон. – М.: Баланс Бизнес Букс, 2017. – 320 с.; Прангишвили И.В. Энтропийные и другие системные закономерности: вопросы управления сложными системами. – М.: Наука, 2013;

ეს გამოიხატება იმით, რომ ფენომენოლოგიური მოდელები, ფუნქციური მოდელისგან განსხვავებით, ყოველთვის წარმოადგენს დიფერენციალურ განტოლებებს, სადაც ჩნდება მატება, რომელიც გამოხატავს რომელიმე ერთი რაოდენობის ცვლილებას, რომელიც ხდება მეორეს ცვლილებისას. თუ კი მოდელირებული სისტემა სტაციონარულ მდგომარეობაში აღწერილია $y=f(x)$ ფუნქციური დამოკიდებულებით, მაშინ მისი ფენომენოლოგიური მოდელი მოიცავს ამ სიდიდეების მატებათა თანაფარდობას $\Delta y/\Delta x$, რომელიც გამოიხატება y და x -თან დაკავშირებული ინდიკატორებით. კავშირი დამყარებულია დაკვირვებული ფენომენების საფუძველზე, მისი მექანიზმის დეტალური ანალიზის გარეშე.

შესასწავლი ობიექტის მოძრაობის იდეის შემოღებით, ფენომენოლოგიური მოდელი, მისი განმარტების მიხედვით, შემოიფარგლება მხოლოდ მის შესახებ აღქმისთვის ხელმისაწვდომი ინფორმაციის განზოგადებით და მისი აგებისას არ დგას ამ მოძრაობის ზოგადი მექანიზმისა და, მით უმეტეს, მის ღრმა არსში შეღწევის

ევის იდეის ჩამოყალიბების ამოცანები, რადგან ამ ამოცანებიდან პირველივე, წყდება მოგვიანებით, დინამიური მოდელის (ან მოდელი-პოთენსი) აგებისას და მეორე - შემდგომში მის საფუძველზე განზოგადებული მოდელის (ან მოდელი-თეორიის) აგებისას. თითოეული დინამიური მოდელი წარმოადგენს მოძრაობის უნივერსალურ აღწერას, რომელიც გამოიყენება არა მხოლოდ შესასწავლ ობიექტთან, არამედ ყველა მის მახასიათებლებით მსგავს ობიექტთან მიმართებაში. ამიტომ, როგორც დინამიურ, ასევე ფენომენოლოგიურში მოდელში, არსებობს ოპერატორი-დიფერენციალები, თუმცა, მთლიანობაში, ნებისმიერ დინამიურ მოდელს ყოველთვის უფრო მარტივი სტრუქტურა აქვს, რადგან ის ირჩევს მხოლოდ ყველაზე ზოგად პარამეტრებს, რომლებიც თან ახლავს განხილული კლასის ყველა ობიექტს.

ცნებების ამ სისტემის მნიშვნელობა მდგომარეობს იმაში, რომ ფუნქციური მოდელი, როგორც უკვე აღინიშნა, აღწერს შესასწავლ ობიექტს დროის კონკრეტულ მომენტში და

შეიძლება გამოყენებულ იქნას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ობიექტის მდგომარეობა დროთა განმავლობაში არ განიცდის რაიმე ცვლილებას. ფენომენოლოგიური მოდელი შექმნილია ერთი სტაციონარული მდგომარეობიდან მეორეში მოძრავი ობიექტის ქცევის აღსაწერად და განსახილველ შემთხვევაში „კატასტროფის“ ცნება გაგებულა არა აუცილებლად როგორც რაიმე უარყოფითი ამ მოძრაობაში, არამედ მისი პირდაპირი მნიშვნელობით, ბერძნულიდან თარგმნისას - „გვერდით შემობრუნება“, ანუ აქ საუბარია ისეთი ფენომენების გათვალისწინებაზე, რომლებიც ცვლის შესასწავლი ობიექტის მდგომარეობას. შესაბამისად, დინამიურმა მოდელმა უნდა აღწეროს ზოგადი მექანიზმი, რომლითაც ხდება ცვლილებები და კატასტროფები ობიექტის განვითარებაში, ხოლო განზოგადებულმა მოდელმა - ამ მექანიზმის თეორია და გაგება, რომელიც საშუალებას იძლევა გააკონტროლოთ ობიექტის განვითარება ისე, რომ იგი არ მივიდეს კოლაფსამდე.

როგორც ჩანს, იდეალურ შემთხვევაში, ყოველი შემეცნებითი პროცესი უნდა დასრულდეს განზოგადებული მოდელის აგებით, ანუ თეორიებით, რომლებიც იძლევა ყველა იმ ცვლილების არსის გაგების საშუალებას, რომელიც ხდება შესასწავლ ობიექტზე. თუმცა, ადამიანის შემეცნებითი შესაძლებლობების ბუნებრივი შეზღუდვებისა და ცოდნის ჭეშმარიტების მთავარი კრიტერიუმის უარყოფის შესახებ არსებული ცოდნის თანამედროვე თეორიის საბაზისო წყობის მიხედვით, პირველ რიგში, ამ მოდელების მოპოვება მოითხოვს დიდ დროსა და რესურსებს და მეორეს მხრივ, ნებისმიერი თეორიის მოდელი ადრე თუ გვიან აღმოაჩენს გამოყენების საზღვრებს, როდესაც გამოჩნდება ახალი ემპირიული ფაქტები, რომლებიც შეეწინააღმდეგება არსებულ თეორიას.

სოციალურ-ეკონომიკური მეცნიერებებისათვის ამჟამად დამახასიათებელია ისეთი მოდელების ქონა, რომლებიც მათი შემქმნელების მიერ პოზიციონირებული იყო, როგორც თეორიული, მაგრამ საზოგადოების ეკონომიკური ცხოვრების პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ისინი არ შეესაბამება ამ განმარტებას.

წარმოვადგენთ ორი ყველაზე ნათელი მაგალითს: პირველი არის ადრე ნახსენები ქულების მოდელები. მეორე არის ეგრეთ

წოდებული ფულის რაოდენობრივი თეორია. მის სათაურში სიტყვა „თეორიის“ არსებობის მიუხედავად, მთავარ მოდელს, რომელსაც იგი ეყრდნობა, ჯერ კიდევ არაერთი შეუსაბამობა აქვს ცალკეული ელემენტების ინტერპრეტაციაში, საიდანაც წარმოიქმნება პრაქტიკული პრობლემები ამ მოდელის პრაქტიკულ გამოყენებაში.

ფულის რაოდენობრივი თეორიის გაჩენის ემპირიულ საფუძველს წარმოადგენდა დასავლეთ ევროპაში, მე-16 საუკუნეში მიმდინარე „ფასის რევილუცია“, როდესაც საზოგადოება პირველად წააწყდა ფულის მსყიდველობითი უნარის დაცემის პრობლემას. ამ ფენომენის პირველი თვისებრივი ახსნა მე-17 საუკუნეში იქნა შემოთავაზებული ინგლისელი ფილოსოფოსი დ. ჰიუმის მიერ, შემდეგ კი, მე-19 საუკუნის დასაწყისში - პოლიტიკური ეკონომიკის კლასიკური სკოლის წარმომადგენლების ა. სმიტისა და დ. რიკარდოს მიერ. თითქმის 100 წლის შემდეგ, 1911 წ. ამერიკელმა მარგინალისტმა ეკონომისტმა ირვინ ფიშერმა შემოგვთავაზა პირველი რაოდენობრივი მოდელი ამ პრობლემის არეალში არსებული პროცესების აღსაწერად ცნობილი $MV = PQ$, სადაც M არის მიმოქცევაში არსებული ფულის მასა, V არის ამ მიმოქცევის სიჩქარე, P არის ფასების დონე ეკონომიკაში და Q - საქონლისა და მომსახურების მთლიანი მოცულობა ეკონომიკაში. და დაახლოებით ნახევარი საუკუნის შემდეგ, 1967 წ. მეორე ამერიკელმა ეკონომისტმა, მილტონ ფრიდმანმა, ი. ფიშერის განტოლებაზე დაყრდნობით, შექმნა იდეების რთული ნაკრები მიმოქცევაში არსებული ფულის მასის სახელმწიფო რეგულირების ღონისძიებების შესახებ. თუმცა, ი. ფიშერისა და მ. ფრიდმენის მოდელმა, რომელიც პოზიციონირდებოდა როგორც თეორიული, უპასუხოდ დატოვა ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი კითხვა: შესაძლებელია თუ არა ცვლადში მატერიალური წარმოების მეორეხარისხოვანი ფასიანი ქაღალდების და სხვა ფინანსური ინსტრუმენტების ჩართვა? აღმოჩნდა, რომ პრაქტიკანტი-ეკონომისტები, რომლებიც სახელმწიფო და კერძო დონეზე მართავენ ეკონომიკურ პროცესებს, მიდრეკილნი იყვნენ ამ ეკონომიკური ობიექტების საქონლის კატეგორიაში შეყვანაზე და შედეგად, საყოველთაოდ მიღებული გახდა პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც ახალი გამოშვებული ფული ინვესტირდებოდა არა რე-

ალურ წარმოებაში, არამედ ვალუტითა და ძვირფასი ნივთებით სპეკულირებაში. შედეგად, 1970-იან წლებში ოქროს სტანდარტის გაუქმების შემდეგ, არაუზრუნველყოფილი ფულადი მასის მოცულობამ სტაბილურად დაიწყო ზრდა ყველა ეროვნულ ეკონომიკაში და, შედეგად, მუდმივი ინფლაცია იქცა თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკის განუყოფელ ატრიბუტად.

წარმოდგენილი მაგალითები გვიჩვენებს ეკონომიკური ცოდნის საგნობრივი სფეროების სასიცოცხლო ციკლის ეტაპების განსაზღვრის სირთულეს, გარდა იმისა, რაც დაკავშირებულია ბაზარზე ახალი პროდუქტების პოპულარიზაციასთან. აქედან გამომდინარე, ამ კვლევის ფარგლებში მხოლოდ მისი სასიცოცხლო ციკლია შედარებული ბუნებისმეტყველების სფეროების მსგავს მახასიათებელთან.

ცოდნის სასიცოცხლო ციკლის ასეთი დეტალური ანალიზი ამ კვლევის ფარგლებში განხორციელდა იმის გამო, რომ ორგანიზაციული და მენეჯერული გადაწყვეტილების შემუშავება, უპირველეს ყოვლისა, ცოდნა - ინფორმაციული პროცესია. ხოლო ნებისმიერი გადაწყვეტილების საფუძველს წარმოადგენს მენეჯერის აზროვნების მიერ საკონტროლო ობიექტისა და მისი გარე გარემოს შესწავლის შედეგად სინთეზირებული ცოდნა. სხვადასხვა ტიპის მოდელების შედარებას, ახალი ცოდნის სინთეზზე დახარჯული დროის თვალსაზრისით მიყვარათ დასკვნამდე, რომ საგანგებო სიტუაციების მართვის გადაწყვეტილებების შემუშავების ინსტრუმენტების საფუძველი უნდა იყოს ფენომენოლოგიური მოდელირება, რადგან ამ გადაწყვეტილებების შემუშავების პროცესში, ახალი ცოდნის სინთეზი უნდა განხორციელდეს უმოკლეს დროში, მაგრამ ამავე დროს, კონტროლირებადი სისტემის შესწავლა უნდა მოიცავდეს მის პარამეტრთა მაქსიმალურ რაოდენობას, რათა უზრუნველყოს მიღებული გადაწყვეტილებების მაღალი ხარისხი.

ამასთან დაკავშირებით, ფენომენოლოგიური მოდელირება შესაძლებელს ხდის ნაწილობრივ აღმოიფხვრას დიალექტიკური წინააღმდეგობა, რომელიც წარმოიქმნება საგანგებო გადაწყვეტილებების შემუშავების ამოცანების დასახეისას, რადგან, ერთის მხრივ, იგი ხასი-

ათდება მის განხორციელებაზე დახარჯული დროის საკმაოდ დაბალი მაჩვენებლებით და ამავე დროს, მიზნად ისახავს მენეჯერის აღქმისთვის ხელმისაწვდომი ყველა ფენომენის განზოგადებას, რომელიც დაკავშირებულია კონტროლირებად სისტემასთან, რომელიც ამ შემთხვევაში განიხილება მოძრაობაში და მასში წარმოქმნილი ფენომენ-კატასტროფების გათვალისწინებით. დამატებითი არგუმენტი, ფენომენოლოგიური მოდელირების, როგორც ოპერატიული მართვითი გადაწყვეტილებების დასაბუთების ინსტრუმენტების არჩევის სასარგებლოდ არის ის, რომ სოციალურ-ეკონომიკურ შემეცნებაში, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებისგან განსხვავებით, ფენომენოლოგიური მოდელიდან უფრო მაღალი დონის შემეცნებით სტრუქტურებზე გადასვლა ხშირად რთულია, შესწავლისა და ფორმალიზაციის თვალსაზრისით ეკონომიკური სისტემების დიდი სირთულის გამო. და ამიტომ, ეკონომიკაში მენეჯერული გადაწყვეტილებების მიღებასთან დაკავშირებული საგნობრივი სფეროების უმეტესობის ცოდნა შეიძლება განვითარდეს მხოლოდ როგორც ფენომენოლოგიური მოდელების მუდმივი მოდიფიკაციისა და ცვლილების პროცესი.

ამ გარემოების გათვალისწინებით, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ოპერატიული გადაწყვეტილების შემუშავებისას, მენეჯერმა უარი უნდა თქვას გრძელვადიან პერსპექტივაში ნებისმიერი პრობლემური სიტუაციისთვის შექმნილი უნივერსალური მოდელების შექმნის მცდელობებზე. ამის ნაცვლად, მან უნდა განიხილოს თავისი საქმიანობა, როგორც პროცესი, რომელიც ხორციელდება მოკლევადიანი დროის ინტერვალების უწყვეტ სერიაზე, რომელთაგან თითოეული ქმნის თავის ფენომენოლოგიურ მოდელს ოპერატიული გადაწყვეტილებების გასამართლებლად. ყოველი მოკლევადიანი დროის ინტერვალის ბოლოს, ფენომენოლოგიური მოდელი უნდა შეიცვალოს ან უფრო მაღალი დონის მოდელით (ეკონომიკურ შემეცნებაში, როგორც ადრე აღვნიშნეთ, ეს იშვიათად არის შესაძლებელი), ან საკუთარი მოდიფიკაციით.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. Сенге, П. Пятая дисциплина. Искусство и практика самообучающейся организации / П. Сенге. 2019. – 408 с.
2. Саати, Т. Л. Принятие решений при зависимостях и обратных связях. Аналитические сети / Т. Л. Саати. 2018. - 360 с.
3. Арнольд, В.И. Теория катастроф / В.И. Арнольд. — М.: Наука. Гл.ред. физ.-мат. лит., 2020. — 128 с.
4. Tversky, A. Preference, belief, and similarity: Selected writings / A. Tversky — Massachusetts: Institute of Technology, 2004. — 1023 p.

New methodological directions in solving current management problems

Otar Buskivadze, PhD student of GTU

Summary

The analysis of the arsenal of organizational management, proposed within its three main modern concepts, showed that none of them can offer an approach to solving the most urgent problem in this field - the unification of the process of generating an urgent organizational and managerial solution to freelance tasks in conditions of incomplete information. This means that we should look for a methodological approach to solving this problem in other scientific fields and, at the same time, rely on the basic tenets of the modern philosophy of knowledge. New tools supporting operational organizational and managerial decision-making in industrial economic systems must meet the following requirements:

1. take into account the completeness of the existing connections with other systems of the enterprise, which make up its local environment;
2. take into account the dynamics of development of the enterprise and its environment;
3. There should be no attempt to create models representing a stable relationship between the indicators of the managed system and its environment.

This requirement is due to two circumstances. First of all, based on the basic tenets of the philosophy of post-positivism, the modern theory of knowledge denies the possibility of obtaining absolutely true knowledge about strictly defined relationships between any phenomena in nature and society. Second, any attempt to find stable relationships between the indicators of a managed industrial economic system and its environment requires a lot of time, and research on which to base urgent decisions should require as little time as possible.

Key words: philosophy, management, methodology, epistemology, dialectics.